

Audit Groenfonds Midden-Delfland

Beoordeling uitvoering puntensysteem Groene Diensten

Alterra-rapport 2078
ISSN 1566-7197

A.G.M. Schotman & Th.C.P. Melman

Audit Groenfonds Midden-Delfland

Dit onderzoek is uitgevoerd binnen het kader van een opdracht van het Groenfonds Midden-Delfland
Projectcode [523 7 888-01]

Audit Groenfonds Midden-Delfland

Beoordeling uitvoering puntensysteem Groene Diensten

A.G.M. Schotman & Th.C.P. Melman

Alterra-rapport 2078

Alterra Wageningen UR
Wageningen, 2010

Referaat

A.G.M.Schotman & Th.C.P.Melman, 2010. *Audit groenfonds Midden-Delfland. beoordeling uitvoering puntensysteem Groene Diensten*. Wageningen, Alterra, Alterra-rapport 2078. 33 blz.; 5 fig.; 8 tab.; 6 ref.

Een aantal gemeenten in en rond Midden-Delfland heeft een fonds ingesteld om de instandhouding van het agrarisch cultuurlandschap van dit gebied te ondersteunen via een puntensysteem voor de beloning van 'Groene Diensten'. De Europese Commissie heeft het puntensysteem getoetst en goedgekeurd. Deze goedkeuring schrijft een audit voor, waarvan dit rapport het verslag is. De vraag van het bestuur van het Groenfonds aan Alterra Wageningen-UR was of de uitvoering en de besteding van de Groenfondsgelden rechtmatig zijn. Dit blijkt het geval te zijn. Deze conclusie is gebaseerd op een beoordeling van de procedures en protocollen en op een steekproefsgewijze controle van de maatregelen op vijf bedrijven.

In 2006 zijn alle agrariërs uitgenodigd deel te nemen. Jaarlijks wordt aan 76 deelnemers gezamenlijk een bedrag tegen de € 300.000,- uitgekeerd. De deelnemers worden gecontroleerd bij aanvraag, tweemaal tijdens de looptijd van 6 jaar en op het einde van de eerste contractperiode. Voor weidevogelmaatregelen is een aanvullend protocol. De uitvoering van het puntensysteem komt efficiënt en effectief over. Tijdens de steekproef zijn geen overtredingen geconstateerd. De onderhoudstoestand was bevredigend. Het puntensysteem levert een bijdrage aan de instandhouding van een open agrarisch landschap met hoge milieu- en culturele waarde. Vooral de maatschappelijke erkenning van de inspanningen van de deelnemers op dit gebied geeft een sterke stimulans.

Trefwoorden: agrarisch natuur- en landschapsbeheer, Groene Diensten, cultuurhistorie.

ISSN 1566-7197

Dit rapport is gratis te downloaden van www.alterra.wur.nl (ga naar 'Alterra-rapporten'). Alterra Wageningen UR verstrekt geen gedrukte exemplaren van rapporten. Gedrukte exemplaren zijn verkrijgbaar via een externe leverancier. Kijk hiervoor op www.boomblad.nl/rapportenservice.

© 2010 Alterra Wageningen UR, Postbus 47; 6700 AA Wageningen; Nederland
Telefoon 0317 48 07 00; fax 0317 41 90 00; e-mail info.alterra@wur.nl

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Alterra Wageningen UR.

Alterra aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Alterra-rapport 2078

Wageningen, september 2010

Inhoud

	Samenvatting	7
1	Inleiding	9
1.1	Aanleiding	9
1.2	De audit	10
2	Procedures en protocollen	13
2.1	Procedure	13
2.2	Controle en sanctieprotocol	17
2.3	Overige aspecten	18
3	Resultaten steekproef	21
3.1	Representatieve steekproef	21
3.2	Bedrijfsbezoeken	22
4	Conclusies	31
5	Bronnen	33

Samenvatting

De gemeenten Den Haag, Delft en Midden-Delfland hebben een fonds ingesteld om de instandhouding van het agrarisch cultuurlandschap in dit 'Kleine Groene Hart' te ondersteunen. Voor het beheer van het fonds hebben zij een stichting in het leven geroepen waaraan de drie gemeenten deelnemen. Voor de beloning van 'Groene Diensten' (betaald uit het rendement van het fondsvermogen) is een puntensysteem bedacht. Bij besluit van 27-II-2006 deelt de Europese Commissie mee geen bezwaar te hebben tegen deze steunmaatregel, maar zij stelt wel eisen aan de uitvoering en schrijft een audit voor. De dagelijkse uitvoering van het Groenfonds Midden-Delfland is ondergebracht bij de agrarische natuurvereniging Vockestaert. Zij is verantwoordelijk voor de primaire controle op de uitgevoerde diensten en op de door de landbouwers behaalde resultaten.

Het bestuur van het Groenfonds heeft Alterra Wageningen-UR opdracht gegeven een audit uit te voeren. De vraag was of de uitvoering van het puntensysteem Groene Diensten Midden Delfland en de besteding van de Groenfondsgelden rechtmatig is. Om dit te beoordelen zijn de eisen aan de uitvoering in het besluit van de Commissie als uitgangspunt genomen. Onze conclusie is dat de uitvoering en de besteding van de gelden rechtmatig is. Deze conclusie is gebaseerd op een beoordeling van de uitvoering aan de hand van gesprekken en documenten over de procedures en protocollen (hoofdstuk 2) en op een steekproefsgewijze controle van de genomen maatregelen op vijf bedrijven, ruim 5% van de deelnemers (hoofdstuk 3).

In 2006 zijn alle agrariërs in het werkgebied uitgenodigd deel te nemen aan het puntensysteem. Na controle van de aanvraag zijn met 76 deelnemers contracten afgesloten voor een bedrag van € 278.908,-. Na de eerste aanmeldingsronde in 2006 is de regeling gesloten voor nieuwe deelnemers en nieuwe maatregelen (contracten). Het jaarlijks uitgekeerde bedrag overschrijdt de € 300.000,- niet en blijft dus onder het in het besluit vermelde maximum van € 400.000,-. In 2012 wordt bekeken wat de ruimte is voor nieuwe contracten en nieuwe deelnemers.

De deelnemers worden gecontroleerd door Vockestaert: bij de aanvraag, tweemaal tijdens de looptijd van 6 jaar en op het eind van de eerste contractperiode in 2012. Voor weidevogelmaatregelen is een aanvullend protocol. In de afgelopen jaren zijn 'sancties' opgelegd in de vorm van korting op de vergoedingen. Hierover wordt open gecommuniceerd met de deelnemers, die dit goed accepteren. De uitvoering van het puntensysteem komt efficiënt en effectief over. De controle op stapeling van subsidies vindt plaats via de deelnamevoorwaarden en de contractvoorwaarden.

Voor de bedrijfsbezoeken is ten behoeve van de audit een representatieve steekproef genomen. Tijdens de bedrijfsbezoeken zijn geen verschillen geconstateerd tussen de volgens het contract aanwezige elementen en de werkelijkheid. De onderhoudstoestand was bevredigend. Alle deelnemers waren content met de uitvoering van het puntensysteem door Vockestaert.

Het puntensysteem levert een serieuze bijdrage aan een van de hoofddoelstellingen van het Groenfonds: aan de instandhouding van een open agrarisch landschap met hoge milieu- en culture waarde. Niet zozeer door de hoogte van de onderhoudsvergoedingen, maar vooral door de maatschappelijke erkenning van de inspanningen van de deelnemers op dit gebied.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Aan Midden-Delfland als de groene open ruimte tussen Westland, Den Haag, Delft en Rotterdam wordt groot belang gehecht. Het geheel aan polders, weilanden en wateren met zijn karakteristieke melkveebedrijven vervult een belangrijke natuur- en recreatieve functie in deze zo verstedelijkte omgeving. Om de kwaliteiten van het gebied te behouden is een vitale agrarische bedrijfstak essentieel. Het aantal bedrijven met een hoofdkomen uit de melkveehouderij neemt echter jaarlijks af in Nederland. Veel bedrijven zoeken naar mogelijkheden voor verbreding om het gezinsinkomen aan te vullen. Het duurzaam voortbestaan is vaak niet vanzelfsprekend. Bovendien is er vanuit de omringende steden een voortdurende druk om de ruimte in gebruik te nemen voor meer stedelijke functies. De overheid heeft zich daarom ten doel gesteld Midden-Delfland open en agrarisch te houden met een recreatieve functie. De gemeenten Den Haag, Delft en Midden-Delfland hebben een fonds ingesteld om de instandhouding van het agrarisch cultuurlandschap en de relatie tussen stad en land in dit 'Kleine Groene Hart' te ondersteunen.

In verband met Europese wetgeving inzake staatssteun mag geld uit dit fonds niet zomaar uitgekeerd worden aan de agrarische ondernemers. Geldelijke beloning is pas mogelijk wanneer de doelstellingen en aard van de maatregelen zijn beschreven en getoetst aan de regelgeving in zake staatssteun. Er is daarom een puntensysteem bedacht voor de beloning van 'Groene Diensten' (Terwan en Rodenburg 2004) waarin een en ander is uitgewerkt. In overeenstemming met artikel 88 paragraaf 3, heeft de Nederlands Permanente Vertegenwoordiging bij de Europese Unie deze ontwerpmaatregel in 2005 bij de Commissie aangemeld onder de titel 'Groenfonds Midden-Delfland'. Bij besluit van 27-II-2006 deelt de Commissie mee geen bezwaar te hebben tegen deze steunmaatregel, omdat deze verenigbaar is met het EG-Verdrag. Het besluit is gebaseerd op een aantal overwegingen die hier puntsgewijs worden weergegeven (box 1). Het volledige besluit is terug te vinden op internet onder de trefwoorden: Steunnummer N33/2005, Groenfonds Midden-Delfland. De overwegingen kunnen we zien als de eisen en randvoorwaarden waaraan de uitvoering van de regeling moet voldoen.

De dagelijkse uitvoering van het Groenfonds Midden-Delfland is ondergebracht bij de agrarische natuurvereniging Vockestaert (zie www.Vockestaert.nl). Vockestaert is verantwoordelijk voor de primaire controle op de uitgevoerde diensten en op de door de landbouwers behaalde resultaten.

Een vraag die in het kader van de audit moet worden beantwoord is of uitvoering van het puntensysteem en de besteding van Groenfondsgelden rechtmatig zijn. Ofwel:

- *of de uitvoeringsprotocollen voldoen aan de eisen die daaraan moeten worden gesteld en*
- *of de deelnemers zich houden aan de afspraken in de individuele contracten.*

De Stichting Groenfonds Midden-Delfland heeft via de gemeente Delfland Alterra opdracht gegeven door middel van een audit deze vraag te beantwoorden. Dit rapport is hiervan het resultaat.

1.2 De audit

Het besluit van de Commissie schrijft een audit voor op de controle en handhavingprotocollen en procedures van Vockestaert en een steekproef bij minimaal 5% van de deelnemende landbouwers om voorgaande vragen te beantwoorden.

Op hoofdlijnen is bij de gevraagde beoordeling als volgt te werk gegaan.

Er is een bezoek gebracht aan het kantoor van Vockestaert en de administratief medewerker is bevraagd over de gang van zaken rond de uitvoering van het Groenfonds. Alle documenten die relevant zijn voor een beschrijving van de uitvoering zijn opgevraagd bij Vockestaert. De protocollen en procedures worden in hoofdstuk 2 beschreven en beoordeeld aan de hand van de eisen en randvoorwaarden uit het besluit van de Commissie (box 1).

Door Vockestaert zijn aangeleverd (kort aangeduid):

1. Informatiefolder puntensysteem 2006
2. Aanmeldingsformulier puntensysteem
3. Verzamelaanvraag bij Groenfonds 2006
4. Algemene voorwaarden bij contracten
5. Controle en sanctieprotocol (12 april 2008)
6. Overzichten van totaal aantal gecontracteerde eenheden per element
7. Overzicht van de betalingen per element per deelnemer
8. Overzicht betalingen per element per jaar
9. Extra informatiebrief over mozaiekbeheer in 2010
10. Extra informatiebrief over puntensysteem in 2010
11. Jaarrekening 2009

Deze informatie is toereikend. Vervolgens is met behulp van de beschikbaar gestelde overzichten een steekproef genomen om een veldcontrole uit te voeren. Het aantal cultuurhistorische elementen per bedrijf waarvoor contracten zijn gesloten, loopt sterk uiteen, namelijk van 0 tot 17 en het aantal ha 'oud grasland' in beheer van 0 tot 50 ha. Om er zeker van te zijn dat de steekproef gelijkmatig over de verschillende aantallen elementen en arealen oud grasland was verdeeld, zijn op basis van het aantal cultuurhistorische elementen en de oppervlakte oud grasland per bedrijf eerst vijf groepen bedrijven/deelnemers onderscheiden. De deelnemers zijn daartoe genummerd. Per groep is blind een nummer getrokken. De lijst met getrokken deelnemers is vervolgens doorgestuurd naar Vockestaert met het verzoek hen op de hoogte te stellen van de audit. Vervolgens zijn deze vijf deelnemers rechtstreeks benaderd om een afspraak te maken voor een bezoek. Het bezoek heeft plaatsgevonden op dinsdag 29 juni, op één deelnemer na in verband met vakantie. Dit bedrijf is bezocht op donderdag 19 augustus.

Om de beoordeling te completeren is steekproefsgewijze het archief gecontroleerd. Het gaat daarbij om dezelfde bedrijven als bij de controle in het veld. In het hoofdstuk met de resultaten van de steekproef, hoofdstuk 3, staan beknopt de bevindingen.

Tenslotte vindt u in hoofdstuk 4 de conclusies.

Box 1. Puntsgewijs overzicht van de overwegingen van de Commissie bij de geen-bezwaarverklaring van het Groenfonds Midden-Delfland. Voor een volledige weergave zie http://ec.europa.eu/community_law/state_aids/agriculture-2005/n033-05.pdf

1. Budget € 400.000,- per jaar.
2. Contractduur met individuele landbouwers 5-10 jaar.
3. Aantal begunstigden in Midden-Delfland is 51 – 100.
4. Doel: handhaving van een open agrarisch landschap met hoge milieu- en culturele waarde.
5. Stichting Groenfonds Midden-Delfland beheert het fonds dat slechts een middel is om eenmalige bijdragen van gemeenten te verduurzamen en het rendement door te sluizen naar de deelnemers.
6. De agrarische natuurvereniging 'Vockestaert' treedt op als intermediair tussen de stichting en de eindbegunstigden. De beloning voor deze taak is beperkt tot de kosten van de administratieve en procedurele werkzaamheden die de vereniging moet verrichten.
7. De juridische basis bestaat uit de overeenkomsten tussen gemeenten en de Stichting en tussen de Stichting en Vockestaert.
8. Vockestaert verbindt sancties aan tussentijdse stopzetting.
9. Landbouwers kunnen vrij kiezen uit twintig diensten waarvoor punten zijn toegekend. Elke punt vertegenwoordigt een waarde van € 10,- per jaar.
10. Het aantal punten per dienst is gebaseerd op de kosten van de uitvoering: 100% van de gedeelde inkomsten met meestal een stimuleringsbonus van 20%. In de annex zijn de 20 diensten beschreven.
11. De meeste vergoedingen zijn gebaseerd op de vergoedingen uit het plattelandsontwikkelingsprogramma van Nederland.
12. De vergoedingen voor onderhoud van agrarische gebouwen hebben betrekking op de extra kosten (per element beschreven in de annex van het besluit) als gevolg van het historische karakter.
13. Deelnemers moeten voldoen aan de voorwaarden van de goede landbouwpraktijk.
14. De deelnemers moeten een milieu- of natuurbedrijfsplan (laten) opstellen en een onderhoudsplan voor historische elementen voor een periode van minimaal 10 jaar.
15. De beoordeling van het historisch karakter van de gebouwen en elementen dient te geschieden door een cultuurhistorisch specialist.
16. Gebouwen met een erkende monumentenstatus worden uitgesloten van het puntensysteem.
17. De steunintensiteit is variabel en in de contracten tussen de partijen wordt een anticumulatiebeding opgenomen.
18. De steun is toegestaan o.a. omdat deze is gericht op de bevordering van cultuur en de instandhouding van cultureel erfgoed.

2 Procedures en protocollen

Om te beoordelen of de procedures en de controle- en handhavingprotocollen correct zijn, is vooral gekeken of uit de geleverde stukken blijkt of aan de eisen van de Commissie wordt voldaan. Het vijfde stuk uit de lijst geleverde stukken heet expliciet 'Controle- en sanctieprotocol'. Er is geen stuk 'procedurebeschrijving' of id. De gevolgde procedures zijn daarom afgeleid uit overige stukken. De overwegingen van de Commissie met betrekking tot het totale budget per jaar, de contractduur, het aantal begunstigden, beloning voor de intermediair, sancties, voldoen aan goede landbouwpraktijk, bedrijfsplan, de beoordeling van het historisch karakter van de elementen en stapeling van steun zijn leidend voor de beoordeling. Hierna komen al deze onderwerpen aan de orde. De doelstelling, de juridische basis van het puntensysteem, de berekening van de punten en de hoogte van de vergoedingen voor de maatregelen zijn door de Commissie al beoordeeld. Wanneer in de uitvoering van het puntensysteem bij de beloningen wordt afgeweken van deze basis, wordt dit vermeld.

In het besluit van de Commissie wordt gesteld dat het Groenfonds alleen een middel mag zijn om de bijdragen van de gemeenten te verduurzamen in een permanente stroom van inkomen. De investeringsportefeuille dient te worden gekenmerkt door een laag risicoprofiel. De toetsing van deze aspecten behoort niet tot de beoordeling van de procedures, controle en handhavingprotocollen van Vockestaert. We volstaan met vast te stellen dat uit de aangeleverde jaarrekening 2009 blijkt dat aan deze voorwaarden wordt voldaan.

2.1 Procedure

Vockestaert heeft ruime ervaring met de uitvoering van beheerregelingen van LNV. Aan de totstandkoming/goedkeuring van het puntensysteem is een heel traject voorafgegaan, namelijk van 2003-2006. Uit de aangeleverde stukken en het gesprek met de medewerker blijkt dat Vockestaert zich vanaf het begin zeer bewust is van de Brusselse regelgeving. De gevolgde procedure is:

1. Verspreiding folder met deelnamevoorwaarden en vergoedingen over alle mogelijke deelnemers.
2. In ontvangst nemen en beoordelen aanvragen voor 1 mei 2006.
3. Contractverlening binnen de maximaal beschikbare som voor een periode van 6 jaar.
4. Controle en jaarlijkse uitbetaling.
5. Aan het einde van de contractperiode opnieuw bekijken wie hoeveel en voor welke maatregelen een vergoeding kan ontvangen.

Alle lopende contracten zijn in 2006 gestart, zodat alleen stap 5 nog niet beoordeeld kan worden.

Deelname voorwaarden

De contracten per element zijn gemaakt op basis van contracten voor vergelijkbare subsidieregelingen als SAN (Subsidieregeling Agrarisch Natuurbeheer) en SOL (Subsidieregeling Onderhoud Landschapselementen).

In het aanvraagformulier wordt als deelnamevoorwaarde (box 2) gesteld dat:

- de grond is gelegen in Midden-Delfland of de Groeneveldse Polder;
- dat men zich houdt aan een 'Goede landbouwpraktijk';
- dat men in het bezit is van een natuurbedrijfsplan;
- dat men een representatief en opgeruimd erf heeft;
- dat men, indien dat relevant is, deelneemt aan weidevogelbescherming.

De eis dat er een natuurbedrijfsplan moet zijn, komt voort uit de EU-regelgeving, ervan uitgaande dat een natuurbedrijfsplan gelijkgesteld mag worden aan een milieubedrijfsplan. In het besluit van de EC wordt bij de

voorwaarden voor deelname aan de regeling ook nog een bedrijfsonderhoudsplan genoemd. De eis dat men zich houdt aan een 'Goede landbouwpraktijk' komt eveneens van Brussel.

Box 2. De voorwaarden bij de contracten (beknopt)

1. De overeenkomst geldt voor 6 jaar (meestal 1-4-2006 tot 31-3-2012).
2. Bij in gebreke blijven kan de overeenkomst door een aangetekend schrijven worden ontbonden.
3. Tussentijdse beëindiging met wederzijdse toestemming is ook mogelijk.
4. De contractant bezit het recht om de overeenkomst aan te gaan.
5. De contractant verklaart zich te houden aan een goede landbouwpraktijk.
6. Vockestaert betaalt uit, mits voldaan is aan de gestelde voorwaarden.
7. De vergoeding kan geheel of gedeeltelijk teruggevorderd worden bij niet voldoen aan de voorwaarden.
8. De contractant verklaart geen andere subsidie(s) voor de gecontracteerde elementen te ontvangen. Aanvulling van andere subsidies tot het bedrag dat het Groenfonds uitkeert is mogelijk.
9. Over onenigheid vindt schriftelijke correspondentie plaats.
10. De contractant verleent medewerking aan een controleur die namens Vockestaert komt.
11. De gegevens mogen worden gebruikt voor monitoring en evaluatie.
12. De bezwaarschriftencommissie van de gemeente Midden-Delfland treedt op als geschillencommissie.

Alle belangrijke voorwaarden van de EU in zake contractduur, sancties, goede landbouwpraktijk, historisch karakter en stapeling van subsidies zitten in deze voorwaarden en de deelnamevoorwaarden verwerkt.

Vergoedingen

De hoogte van de vergoedingen is doorgaans gelijk aan het ingediende voorstel (tabel 1). Er zijn enkele afwijkingen. De vergoeding voor oude runderrassen is € 100,- in plaats van het vanuit de EC toegestane maximum van € 120,-. Dit is een bewuste keuze van Vockestaert: men vond € 100,- genoeg. Omdat dit onder het EU-maximum zit is dit geen probleem. Voorts is de vergoeding voor een regulier bijgebouw van steen € 35,- in plaats van het toegestane maximum van € 30,-. Dit blijkt een vergissing van Vockestaert te zijn. Naar verwachting is dit eenvoudig recht te zetten bij een eventueel nieuwe tranche. Tenslotte *lijkt* ook de berekening van de vergoeding van mozaïekbeheer af te wijken. In zowel het besluit van de Commissie als het aanmeldingsformulier van Vockestaert is de berekeningswijze niet helemaal duidelijk. Vockestaert geeft voor bedrijven die mozaïekbeheer uitvoeren € 200,- voor het maken en bijhouden van een graslandgebruiksplan, € 220,- per maastrap en € 35,- of € 50,- per ha afhankelijk van maaien met eigen machines of uitvoering door een loonwerker. In het EU-besluit is sprake van € 440,- voor deelname aan mozaïekbeheer en daarbovenop € 35,- of € 50,- per ha mozaïek (eigen mechanisatie of loonwerk). Daarmee komt het vergoedingssysteem zoals toegepast door Vockestaert bij twee maastrappen iets lager uit dan het EU-maximum, namelijk € 440,- - € 420,- = € 20,- per bedrijf. Hiermee blijft de vergoeding binnen de regels van de EU. Daarnaast maakt de EU-tekst melding van € 220,- per maastrap bij alleen weghalen gras in loonwerk. Hoe men dit moet combineren met de eerdere bedragen, wordt uit de EU-tekst niet duidelijk.

Daarmee is het algemene beeld dat de vergoedingen door Vockestaert conform de EU-eisen zijn, dat in enkele gevallen Vockestaert het maximum bedrag niet hanteert en dat in één geval sprake is van een iets te hoge vergoeding, wat op een vergissing berust en bij een volgende tranche kan worden gecorrigeerd.

Tabel 1

Lijst van maatregelen van het puntensysteem in uitvoering met de maximale vergoeding die daar tegenover mag staan. * = bedragen wijken af van bedragen in het besluit van de Commissie (zie toelichting hierboven).

Maatregel	Vergoeding volgens besluit	Categorie in puntensysteem
Beweiding met zeldzame huisdierrassen	Runderen: € 120,-* (Groenfonds : € 100,-) Schapen: € 20,-	Natuur & biodiversiteit
Gebruik Wildredder	€ 5,- per ha	Natuur & biodiversiteit
Mozaïekplanning	€ 220,- per maaitrap bij alleen weghalen gras in loonwerk Of € 440,- per bedrijf* (Vockestaert: zie tekst) + € 35,- per ha maaïen (eigen mechanisatie) Of + € 50,- per ha maaïen bij uitvoering in loonwerk	Natuur & biodiversiteit
Instandhouding oud grasland	€ 60,- per ha per jaar	Natuur & biodiversiteit
Onderhoud geriefhoutbosjes	€ 3750,- per ha per jaar	Landschapselementen
Onderhoud houtsingels	€ 3750,- per ha per jaar	Landschapselementen
Onderhoud elzensingels	€ 80,- per 100 m per jaar	Landschapselementen
Onderhoud hagen en heggen	€ 40,- per 100 m per jaar	Landschapselementen
Onderhoud knotbomen	€ 5,- per boom per jaar	Landschapselementen
Onderhoud leibomen	Stamdiam. < 10 cm € 25,- per boom per jaar Stamdiam. > 10 cm € 50,- per boom per jaar	Landschapselementen
Onderhoud hoogstamfruit	Snoei € 15,- per boom per jaar Inboeten € 65,- per boom eenmalig	Landschapselementen
Onderhoud erfbeplanting	maatwerk	Landschapselementen
Onderhoud rietkragen/rietlanden	<1000 m² € 1080,- per ha per jaar 1000-2500 m² € 1560,- per ha per jaar >2500 m² € 2040,- per ha per jaar	Landschapselementen
Onderhoud natuurlijke oevers	€ 2040,- per ha per jaar € 50,- per 100 m raster per jaar	Landschapselementen
Onderhoud terrastaluds	€ 2040,- per ha per jaar € 50,- per 100 m raster per jaar	Landschapselementen
Onderhoud poelen	Tot 75 m² € 50,- per poel 75-180 m² € 80,- per poel	Landschapselementen
Onderhoud historisch hoofdgebouw	Woongedeelte € 350,- per jaar Stalgedeelte € 360,- per jaar	Cultuurhistorie: onderhoud
Onderhoud historische bijgebouwen	Karakteristiek bijgebouw steen € 120,- per jaar Karakteristiek bijgebouw hout € 260,- per jaar Regulier bijgebouw steen € 30,- per jaar* (Vockestaert € 35,-) Regulier bijgebouw hout € 250,- per jaar Open hooiberg betonpalen/stalen kap € 15,- per jaar	Cultuurhistorie: onderhoud
Karakteristieke bijzondere bijgebouwen	Open hooiberg met houten roeden en kap € 60,- per jaar Hist. Onderdelen boenhok € 20,- per jaar Karnmolen steen € 40,- per jaar Karnmolen hout € 100,- per jaar Melkhuisje steen € 15,- per jaar Melkhuisje hout € 80,- per jaar Bakhuisje € 20,- per jaar Zomerhuisje € 20,- per jaar Prieel € 100,- per jaar Buitentoilet € 50,- per jaar Melkbocht € 80,- per jaar	Cultuurhistorie: onderhoud

	Originele waterput € 2,50 per jaar Oude betonnen grassilo € 5,- per jaar Rieten dak op alle gebouwde elementen € 0,20 per m ² per jaar	
Karakteristieke elementen erf en omgeving	Boerentuin € 100,- per jaar Oude Klinkerbestrating € 2,- per 10 m ² Erfverharding grind € 2,- per 10 m ² Stenen heultje (vaste brug) € 25,- per jaar Metalen haaltje (ophaalbrug) € 30,- per jaar Weidemolen € 50,- per jaar	Cultuurhistorie: onderhoud

Beoordeling aanvragen, contractverlening en budget

Vanaf het begin in 2006 is de regeling een succes. Er zijn in 2006 77 aanvragen binnengekomen voor een totaalbedrag van € 336.000,-. Daarvan hadden 25 aanvragers nog geen natuurbedrijfsplan. Het Groenfonds heeft het maken van deze extra plannen bekostigd. De overige aanvragers hadden al eerder met subsidie van het Groenfonds deze plannen laten opstellen.

In 2006 zijn alle deelnemers bezocht en is hun aanvraag beoordeeld. Bekeken is of wordt voldaan aan de deelnamevoorwaarden, of de elementen waarvoor de aanvraag geldt werkelijk aanwezig zijn en of ze van voldoende landschappelijk en cultuurhistorische betekenis zijn. Indien de betekenis niet meteen duidelijk is, wordt deze binnen interne werkgroepen van Vockestaert besproken of is een specialist van landschapsbeheer Zuid-Holland of Restauro BV ingehuurd zoals voorgeschreven in het besluit van de Commissie. Voor de beoordeling van de aanvragen was dit echter niet meer nodig, omdat deze partijen zijn ingeschakeld bij het maken van de natuurbedrijfsplannen en een eenmalige investering in 2005. De eenmalige investering kan gezien worden als voorloper van de uitvoering van het Groenfonds.

Nadat de aanvragen zijn goedgekeurd ontvingen de aanvragers een beschikking en één of meer contracten voor 6 jaar. Voor elke categorie (tabel 1) is een afzonderlijk contract. Eén aanvraag bood geen perspectief voor de volledige looptijd van 6 jaar en is om die reden afgewezen. Na 2006 is de regeling voor nieuwe deelnemers gesloten. Op het einde van de looptijd van de eerste serie contracten in 2012 wordt de regeling waarschijnlijk gecontinueerd en mogelijk opengesteld voor nieuwe maatregelen voor bestaande deelnemers en/ of nieuwe deelnemers. Dit hangt mede af van de rendementen op het Groenfonds en de mate waarin de deelnemende gemeenten (of mogelijk anderen) dit verder aanvullen. Het besluit van de Commissie stelt geen voorwaarden aan de manier waarop de regeling wordt opengesteld.

Aan het Groenfonds is verzocht het totale subsidiebedrag beschikbaar te stellen voor uitbetaling. Jaarlijks betaalt Vockestaert de subsidie op het eind van het jaar (ieder jaar iets eerder). Het streven voor 2010 is oktober. Vockestaert rapporteert aan het Groenfonds hoeveel geld er is besteed, aan welke maatregelen, wat de resultaten zijn van de controleactiviteiten en overige activiteiten in het kader van het Groenfonds. Uit de overzichten blijkt dat vanaf 2006 jaarlijks 76 deelnemers aan het Groenfonds zijn. Dit is binnen de verwachte aantal van 50 - 100 dat in het besluit van de commissie is vermeld. Het uitgekeerde bedrag per jaar zoals vermeld in de aangeleverde overzichten is in 2006 € 278.908,-, in 2007 € 239.895,-, in 2008 € 226.932,- en in 2009 € 227.006,-. Dit is minder dan het toegestane maximum van € 400.000,- uit het EU-besluit. Men blijft dus binnen die limiet. De eenmalige uitkering uit het groenfonds in 2005 (voor het opstellen van natuurbedrijfsplannen en beheersubsidie) bedroeg € 289.104,- (jaarrekening 2009).

Stapeling subsidies en 'Goede landbouwpraktijk'

Bij controle op stapeling van subsidies beperkt Vockestaert zich tot het actief controleren van SAN/SNL, een tijdelijke subsidie in het kader van Nederland Gruttoland en Nederland Weidevogelrijk en de Subsidieregeling Onderhoud Landschapselementen (SOL). Voor het overige stelt Vockestaert vast dat de deelnemers door ondertekening van het contract verklaren geen andere subsidies te ontvangen en dat ze strafbaar zijn als ze dat wel doen. Voor wat betreft het naleven van de geldende wet en regelgeving en het voldoen aan de eis

'Goede landbouwpraktijk', vertrouwt Vockestaert op de bestaande controlemechanisme (o.a. AID) van de Nederlandse overheid. Deze benadering is praktisch en acceptabel voor de EU-regelgeving.

Ten aanzien van stapeling vragen wij aandacht voor gebouwen met monumentstatus. In het besluit van de commissie staat dat gebouwen met een erkende monumentenstatus worden uitgesloten van het puntensysteem. Eigenaars van gebouwen hebben echter niets te zeggen over of ze wel of niet op de monumentenlijst komen te staan. Zij kunnen slechts besluiten of ze gebruik willen maken van subsidies. Vockestaert gaat ervan uit dat de deelnemers geen subsidie uit het Groenfonds ontvangen als ze monumentensubsidie ontvangen en houdt de deelnemers zelf verantwoordelijk voor het voorkomen van stapeling. Het is de vraag of deze gang van zaken juridisch helemaal correct is. Wij bevelen aan dit uit te zoeken.

2.2 Controle en sanctieprotocol

Vockestaert heeft een Controle- en sanctieprotocol opgesteld, gedateerd op 12 april 2008. In 2006 en 2007 heeft de controle op ad-hoc basis plaatsgevonden. Afgezien van de ook genoemde externe audit gaat de notitie uit van vier typen controles:

1. Controle aanwezigheid van de elementen voordat het contract wordt aangegaan, uit te voeren door veldcontroleurs en specialisten. De controle vindt plaats bij alle deelnemers. Ook wordt gecheckt of de aanvragers aan de deelnamevoorwaarden voldoen.
2. Controle op correcte naleving tijdens de uitvoering. Mozaïekbeheer, gebruik wildredder e.d. Voor deze maatregelen geldt een meldingsplicht voordat men gaat maaien, zodat veldcontrole mogelijk is.
3. Controle op correcte uitvoering op basis van een melding van uitgevoerd werk, zoals niet jaarlijks onderhoud van landschap- en cultuurhistorische elementen.
4. Controle op instandhouding van oud grasland.

De (basis)controle (1) bij alle deelnemers vindt in beginsel eens in de 6 jaar plaats, en vaker wanneer een deelnemer zelf aangeeft dat er iets veranderd is. De overige controles vinden plaats met een frequentie die overeenkomt met die van de uitgevoerde werkzaamheden. Bijvoorbeeld weidevogelwerkzaamheden elk jaar en eventueel tweemaal per jaar als de werkzaamheden dat vereisen. Voor controle van de deelnamevoorwaarden geldt het actief deelnemen aan weidevogelbescherming en een opgeruimd erf, loopt mee in de veldcontroles die door Vockestaert voor de SAN/SNL worden uitgevoerd. Voor landschap- en cultuurhistorische elementen lopen de controles parallel met de onderhoudsfrequentie zoals vastgelegd in het contract, variërend van eens per jaar tot eens per 10 jaar. Controle op instandhouding van oud grasland (4) vindt plaats aan het eind van de contractperiode. Aan het eind van de contractperiode worden alle elementen beoordeeld op instandhouding en staat van onderhoud.

In het protocol is bovendien nog sprake van een steekproef van 15% van de deelnemers voor controle van jaarlijkse maatregelen en 25% op basis van het planningsoverzicht voor periodiek onderhoud van landschap- en cultuurhistorische elementen. Van dit plan is men afgeweken om praktische redenen: men controleert nu jaarlijks 50%, niet zozeer om zwaarder te controleren, maar met name om regelmatig contact te houden met de deelnemers.

De medewerker van Vockestaert verklaarde in het overleg (juni 2010) dat in 2008 de helft van de deelnemers is gecontroleerd en in 2009 de andere helft. Wij stelden vast dat van beide jaren een mapje met de controleverslagen in het archief aanwezig was. De controles 2008/2009 hebben vooral plaatsgevonden in het najaar. De controle vindt uit praktische overwegingen plaats per deelnemer en niet per type contract (bijv. op basis van de onderhoudsfrequentie zoals was voorgenomen). Alle maatregelen die op het moment van controleren controleerbaar zijn, worden meegenomen. De bezoeken vinden plaats door De vaste veldmedewerker van Vockestaert kondigt zijn bezoek aan. Geconstateerde afwijkingen worden vastgelegd op

het controleformulier en extra in de gaten gehouden. In 2010 wordt de helft voor de tweede keer gecontroleerd. Het streven is nu elke deelnemer tweemaal te controleren in 6 jaar.

Wij beoordelen de gerealiseerde controleactiviteit als voldoende. Voor zover de voorgenomen controleactiviteit is veranderd ten opzichte van het geschetste protocol, moet dat protocol opnieuw worden geschreven en vastgesteld. Van alle controles wordt verslag gedaan per deelnemer in het archief van Vockestaert. In de afgelopen jaren zijn geen ernstige afwijkingen geconstateerd (zie verder steekproef).

Sancties

Als een deelnemer zich niet houdt aan de contractbepalingen kan Vockestaert besluiten tot het opleggen van sancties. Het bestuur van Vockestaert heeft deze bevoegdheid gedelegeerd aan de Werkgroep Groenfonds van Vockestaert en Delflands Groen. Er zijn zeven typen sancties. Tussen haakjes staat vermeld hoe vaak de sanctie de afgelopen jaren is opgelegd.

1. Een officiële berisping (0)
2. Vereisen van compensatiewerkzaamheden (22)
3. Terugvordering van een deel van de betalingen (26)
4. Beëindiging van het contract (0)
5. Beëindiging van het contract en terugvordering van alle gedane betalingen (0)
6. Idem en beëindiging van alle andere contracten in het kader van het Groenfonds (0)
7. Aanspannen van een gerechtelijke procedure (0)

In hoeverre contracten niet worden nagekomen, kunnen we in deze audit alleen steekproefsgewijs nagaan. Daarbij wordt ook gevraagd naar de ervaringen met de uitvoering van het puntensysteem door Vockestaert. De resultaten worden gerapporteerd bij de beschrijving van de steekproef (hoofdstuk 4).

2.3 Overige aspecten

Uitvoeringskosten

Voorzien is dat Vockestaert jaarlijks een fors aantal arbeidsdagen nodig heeft om het puntensysteem uit te voeren. In 2006 is afgaand op de uitvoeringskosten van andere subsidieregelingen uitgegaan van 15% van de omzet. Aan het eind van de contractperiode wordt afgerekend op basis van de werkelijk gemaakte kosten. Als betalingsritme voor de periode van 6 jaar is in 2006 voorgesteld een betalingsritme van 30-10-10-10-10-30% te hanteren. Aan het begin en aan het einde van de contractperiode is de inspanning het grootst. Dit voorstel wordt niet uitgevoerd. Vockestaert declareert jaarlijks de werkelijk gemaakte kosten. De nieuwsbrief van februari 2010 meldt dat in 2009 de overhead slechts 3,5% van de omzet was. De werkelijke kosten lijken dus mee te vallen en voldoen daarmee aan de eis dat de beloning van Vockestaert strikt beperkt blijft tot een vergoeding van de kosten van de administratieve en procedurele werkzaamheden die Vockestaert moet verrichten voor het beheer van de regeling.

Communicatie

Vockestaert zorgt voor diverse vormen van communicatie. Ten eerste gericht op potentiële deelnemers. Dat zijn niet alleen de 120 leden van Vockestaert, maar ook niet-leden. Overigens zijn bijna alle 80-90 boeren in het werkgebied lid. Voor communicatie is een aparte nieuwsbrief in het leven geroepen. Deze krijgen de leden per post toegestuurd en wordt op de website gepubliceerd. Ze verschijnt tweemaal per jaar, in 2010 driemaal. Het belangrijkste medium is de website www.Vockestaert.nl. Ten tweede is de communicatie gericht op een ruim publiek. Er worden allerlei activiteiten georganiseerd zoals open dagen, excursies, lezingen, tentoonstellingen, markten voor streekproducten, bedrijfsbezoeken en natuur- en milieu-educatielessen. De belangstelling is groot. Op de open dag voor Midden-Delfland kwamen in april 2010 10000 - 15000 mensen af. Het grootste deel van deze activiteiten wordt betaald door de omringende gemeenten (NME-centra) en de provincie (EZH). De deelnemende bedrijven krijgen voor het ontvangen van bezoekers en schoolklassen

een vergoeding. Deze vergoedingen worden vanuit het Groenfonds betaald, maar vallen niet onder het puntensysteem. Ze zijn dus eigenlijk niet relevant in deze audit. Vockestaert presenteert de vergoeding echter wel in de geleverde overzichten. Dit is geëigend omdat één van de doelen van het puntensysteem het versterken van de relatie stad- platteland was. In het goedgekeurde puntensysteem komt openstelling echter niet voor. Het uitgangspunt van Vockestaert is dat de vergoedingen voor openstelling niet onder staatssteunregeling vallen, o.a. omdat het geen agrarische activiteit is en de zogenaamde 'De minimis-regeling' hier van toepassing is, waaraan ook wordt voldaan (Terwan 2009; aanvullende mail Paul Terwan).

In het oorspronkelijk ingediende puntensysteem was ook een basispremie voor de instandhouding van de openheid van het landschap, het areaal grasland, het reliëf en de kenmerkende verkavelingspatronen en sloot- en greppelpatronen opgenomen. In overleg met de Europese Commissie en LNV is deze premie teruggetrokken uit het aangemelde puntensysteem, toen duidelijk was dat deze maatregelen het niet zouden halen.

Tenslotte

In het protocol wordt het voorstel voor monitoring en evaluatie van het puntensysteem voor groene diensten in Midden-Delfland (Terwan, 2006) aangehaald. De controles kunnen daarin een functie vervullen, met name waar het gaat om het vastleggen van de uitgangssituatie en uitgevoerd werk. Dit plan is tot op heden niet uitgevoerd. De regelgeving schrijft monitoring en evaluatie niet voor.

3 Resultaten steekproef

3.1 Representatieve steekproef

Met een steekproef van vijf van de 76 bedrijven mag je geen mooie afspiegeling van het geheel verwachten. Daarvoor is de toevallige variatie in de kleine steekproef nog te hoog. Met name in de hoeveelheid cultuurhistorische elementen en de hoeveelheid oud grasland is er veel variatie tussen de bedrijven, en is dus de kans op uitschieters aanwezig. Om de steekproef zo representatief mogelijk te maken zijn daarom vijf groepen bedrijven gemaakt op basis van het aantal gecontracteerde cultuurhistorische elementen per bedrijf en op basis van gecontracteerd oud grasland. De klassengrenzen zijn 5 en 10 ha voor het aantal cultuurhistorische elementen per bedrijf en 15 ha voor de oppervlakte oud grasland. Het aantal bedrijven per groep lag tussen 8 en 22 (tabel 2). De klassengrenzen zijn zo gekozen dat alle bedrijven met de minste maatregelen in één groep vallen, zodat de overige bedrijven een iets grotere kans hadden in de steekproef te komen. Dit is om te voorkomen dat toevallig allemaal bedrijven met weinig contracten in de steekproef zouden vallen. Contracten voor landschapselementen komen veel voor en op alle bedrijven, zodat de kans dat toevallig alleen bedrijven met weinig landschapselementen worden ingeloot klein is. Daarop is dan ook niet gelet bij het maken van groepen. Uit elke groep is willekeurig één bedrijf genomen (blinde steekproef), in totaal dus vijf bedrijven. Dit is 6,6% van de 76 deelnemers, wat voldoet aan de EU-eis van 5%.

Tabel 2

ndeling deelnemers in groepen ten behoeve van de steekproef.

Oud gras Cultuurhistorische elementen	<15 ha	>15 ha
<5	V n= 22	IV n=15
>5-10	III n=19	II n=12
>10	I n=8	

Onze aanname is dat het totaal aan contracten op de vijf bedrijven samen een goed beeld geven van de maatregelen binnen het puntensysteem. Voor een aantal typen contracten is het aantal en de hoeveelheid binnen de steekproef, daarbuiten en op alle bedrijven samen, in een tabel gezet (tabel 3). Het beeld dat daaruit naar voren komt is dat de steekproef redelijk representatief is. Door toeval zijn bedrijven met contracten gericht op natuur en biodiversiteit, mozaiekbeheer, oude rassen en poelen iets oververtegenwoordigd en bedrijven met een contract voor een rietperceel en gebruik van een wildredder iets ondervertegenwoordigd. Bij een aantal herhalingen van deze opzet verdwijnen de effecten van over- en ondervertegenwoordiging in het totaalbeeld.

Tabel 3**Verdeling beheercontracten binnen en buiten de steekproef**

Contracten voor:	In steekproef (n=5)	Buiten steekproef (n=71)	Totaal (n=76)
Natuur/biodiversiteit	100%	79%	80%
Riet	0%	7%	7%
Landschap	100%	100%	100%
Poel of nat. oever	20%	4%	5%
Cultuurhistorie	100%	83%	84%
Gem. aantal contract. cult.hist. per bedrijf	6	4	5
Deelnemer mozaïekbeh.	40%	23%	24%
Gebr. Wildredder	0%	10%	9%
Deelname contract instandhouding oud grasland	80%	72%	72%
Areaal oud grasland per bedrijf	14 ha	14 ha	14 ha
Deelname contract oud ras	60%	31%	33%
Aantal dieren oud ras per bedrijf	2	3	3

3.2 Bedrijfsbezoeken

Een bedrijfsbezoek nam 1 à 2 uren in beslag. Vockestaert had een lijst met alle contracten op een bedrijf ter beschikking gesteld. Deze lijst is met de contractant doorgenomen en de elementen zijn buiten bekeken. Omwille van de privacy worden de bedrijven hier niet met naam en toenaam genoemd. Hieronder volgt een opsomming van de vijf bedrijven met algemene indruk, een overzicht van de contracten en bespreking van de waarnemingen aan de elementen.

Bedrijf 1

De algehele indruk was dat hier met liefde een historische plek wordt verzorgd. De bewoner geeft aan dat de steun vanuit het Groenfonds niet bepalend is voor het voortbestaan of het onderhoud. Wel geeft hij aan dat de bijdrage een belangrijke betekenis heeft als blijk van maatschappelijke waardering. Als zodanig stimuleert het wel het behoud van de agrarisch culturele waarde van het landschap. De vergoedingen zijn conform het besluit van de Commissie, afgezien van de geconstateerde twee kleine verschillen tussen de contracten en het besluit van de Commissie (zie paragraaf 2.1).

Tabel 4

Contracten, vergoedingen en constatering op bedrijf 1.

Contractonderdeel		Vergoeding	Constatering
Type	Omvang/aantal		
Oude veerassen	2 stuks (Blaarkop)	€ 200,-	Een van beide dieren was inmiddels afgevoerd en vervangen door een kalf. De Blaarkop liep in een weitje bij het erf. De bloedlijn is niet gecontroleerd.
Houtsingels	0,06 ha	€ 225,-	Deze waren ruimschoots aanwezig, zagen er vitaal uit en goed onderhouden.
Knotbomen	70 stuks	€ 350,-	Overal stonden knotwilgen die goed waren geknot, d.w.z. ze vertoonden geen achterstallig onderhoud.
Hoogstamfruit	4 stuks	€ 60,-	De vier hoogstamfruitbomen stonden er goed bij en er waren al jonge bomen geplant om de oude exemplaren te vervangen.

Erfbeplanting		€ 1000,-	Op het erf was het niet helemaal duidelijk wat nu houtsingels zijn en wat erfbeplanting. Voor de erfbeplanting zijn geen makkelijk te onderscheiden eenheden. Duidelijk is dat op dit erf de beplanting royaal aanwezig is en veel onderhoud vergt en die ook krijgt.
Historisch woongedeelte	1	€ 350,-	De boerderij is zeer fraai, (wellicht een van de fraaiste historische gebouwen in Midden-Delfland). Het hele gebouw zat goed in de verf en lag er rustiek bij.
Historisch stalgedeelte	1	€ 360,-	
Historisch bijgebouw karakteristiek steen	1	€ 120,-	Het karakteristieke bijgebouw in steen is aan het hoofdgebouw gekoppeld en vormde daarmee een mooi geheel, ook in de detaillering.
Historisch bijgebouw regulier steen	1	€ 35,-	Het andere historische bijgebouw is een stal en kapschuur half verscholen in het groen, maar in gebruik en onderhouden.
Hooiberg, betonpalen	1	€ 15,-	Op het erf staat een voor de streek karakteristieke hooiberg met betonnen palen uit het midden van de vorige eeuw.
Boenhok	1	€ 20,-	Het aanwezige boenhok, de karnmolen, de melkbocht, waterput en de lage betonsilo maakt het historische beeld compleet.
Karnmolen hout	1	€ 100,-	
Melkbocht	1	€ 80,-	
Waterput	1	€ 2,50	
Lage betonsilo	1	€ 5,-	
Boerentuin	1	€ 100,-	Rond het hoofdgebouw was bescheiden maar smaakvolle beplanting aanwezig, passend bij een historisch agrarisch bedrijf ¹ . Hetzelfde geldt voor de erfverharding met grind en de oude klinkerbestrating. Vooral van het stoepje was op een originele manier werk gemaakt. De moestuin was ruim opgezet met ruimte voor de hoogstamfruitbomen en in productie op een traditionele manier. De oprit vanaf de openbare weg gaat over een stenen heultje.
Oude klinkerbestrating	80 m ²	€ 16,-	
Erfverharding grind	60 m ²	€ 12,-	
Stenen heultje	1	€ 25,-	

¹Het bedrijf zelf wordt echter niet meer als agrarisch bedrijf geëxploiteerd; vrijwel alle grond was verkocht voor stedelijke functies.

Bedrijf 2

De algemene indruk is dat de bijdrage uit het Groenfonds hier goed besteed is en de vergoedingen zijn conform het besluit van de Commissie. De contractant gaf aan zonder die subsidie ook wel het onderhoud uit te voeren, maar we hebben de stellige indruk dat deze stimuleringsregeling het enthousiasme voedt om de historische landelijke sfeer in stand te houden. De deelnemer maakt er een jaarlijkse familiegebeurtenis van om het onderhoud van de landschapselementen uit te voeren. Het is een gezellige dag en het levert nog brandhout op ook.

Tabel 5*Contracten, vergoedingen en constateringen op bedrijf 2.*

Contractonderdeel		Vergoeding	Constatering
Type	Omvang/aantal		
Instandhouding oud grasland	9 ha	€ 540,-	Het grasland dat als oud grasland is gecontracteerd, zag er productief uit. Aan de variatie in grassen en kruiden was te zien dat niet recent was ingezaaid en het oud grasland betrof. In de vegetatie troffen wij als beeldbepalende soorten naast Engels raaigras, ruw beemdgras en plaatselijk veel zilverschoon aan, en daarnaast wat grote vossenstaart, witte klaver, krulzuring en scherpe boterbloem. De percelen waren voor veenweidebegrippen extreem reliëfrijk (kreekruggen), iets wat in de moderne, rationele bedrijfsvoering zeker als een belemmering wordt ervaren. Opmerkelijk was dat de ondernemer zelf niet precies wist welke percelen formeel onder het contract vielen. Omdat hij zeker wist dat binnen zijn bedrijf oud grasland in ruime aanwezig is en het gecontracteerde areaal overtrof, wist hij zeker dat hij aan de eisen voldeed.
Geriefhoutbosjes	0,091 ha	€ 341,25	Het geriefhoutbosje bestond vooral uit geknotte essen. Het lag er echt perfect onderhouden bij.
Hagen/heggen	15 m1	€ 6,-	De ligusterhagen en meidoornhagen rondom de boerentuin, de boomgaard en een deel van het erf waren geknipt en geschoren.
Knotbomen	136 stuks	€ 680,-	De knotbomen zijn niet nageteld. Overal stonden echter goed onderhouden knotwilgen, van jong (pas ingeboet) tot oud.
Hoogstamfruit Snoeien Inboeten	25 stuks 2 stuks	€ 330,- € 21,67	Achterop het erf is een fraaie hoogstamboomgaard aanwezig. De contractant heeft via Vockestaert een cursus fruitboomsnoeien gevolgd en past de kennis ook toe. Een flink aantal bomen is bejaard en binnen niet al te lange termijn aan vervanging toe. Het aantal jonge bomen is vrij gering. Vockestaert smeert eenmalige vergoeding voor inboeten uit over 6 jaar.
Erfbeplanting		€ 750,-	Het erf is netjes en verzorgd, waaronder de erfbeplanting. Erf met gebouwen, tuin en boomgaard gaan via de beplanting en de knotbomen geleidelijk over in het open landschap.
Historisch woongedeelte	1	€ 350,-	Het hoofdgebouw is een mooi voorbeeld van een boerderij die in het verleden is aangepast aan de eisen van de tijd. Inmiddels is de vernieuwing van het woongedeelte ook al weer lang geleden en historisch op zich. Het gebouw ziet er goed onderhouden uit. Een hele prestatie omdat zo'n gebouw veel onderhoud vergt. Een rationele aanpak kan het gebouw onderhoudsarmoer maken, maar het historisch karakter geweld aandoen.
Historisch stalgedeelte	1	€ 360,-	
Historisch bijgebouw regulier steen	1	€ 35,-	Dichtbij het hoofdgebouw staat een stenen bijgebouw dat dienst doet als opslag en stalruimte. Het is niet helemaal functioneel, maar heeft charme en is even goed onderhouden als de rest.
Hooiberg, betonpalen	1	€ 15,-	Er is op het erf nog een hooiberg uit het midden van de vorige eeuw aanwezig. Ze is niet meer in gebruik, maar wel beeldbepalend.

Karlmolen hout	1	€ 100,-	Van de karlmolen is net als op bedrijf 1 alleen het gebouwtje over als herinnering aan tijden dat iedere boer nog voor de nabij gelegen markt produceerde. Het gebouwtje doet dienst als opslag en als overwinterplaats voor fuchsia's. Een waterput ontbreekt natuurlijk niet op dit oude erf. De tuin rond het hoofdgebouw, maar voornamelijk voor het woongedeelte, ziet er helemaal uit zoals een boerentuin uit de tweede helft van de vorige eeuw. Zeer goed passend bij het gebouw dus. Het is een mix van eenjarige perkplanten, traditionele vaste planten, kruiden en groenten.
Waterput	1	€ 2,50	
Boerentuin	1	€ 100,-	

Bedrijf 3

Het algemene beeld is dat men aan de contracten voldoet, de vergoedingen zijn dus conform het besluit van de Commissie. Echter, zonder dat dit een wezenlijke bijdrage levert aan het in stand houden en onderhoud van een verzorgd landschap en/of gebouwen. Er is achterstallig onderhoud. De subsidie is niet vitaal voor het onderhoud ervan, maar zal beperkt bijdragen aan het voortbestaan van het bedrijf.

Tabel 6

Contracten, vergoedingen en constatering op bedrijf 3.

Contractonderdeel		Vergoeding	Constatering
Type	Omvang/aantal		
Instandhouding oud grasland	12 ha	€ 720,-	Niet alle percelen zijn bekeken. Het is lastig te beoordelen of de grasmat in de afgelopen 10 jaren niet op een of andere manier is verbeterd. Het aandeel Engels raaigras is vrij hoog. In het perceel en langs de sloten staan wel de nodige kruiden. Wij troffen naast Engels raaigras wat witte klaver, echte witbol en scherpe boterbloem en verspreid voorkomend Krulzuring aan; in de slootkanten egelboterbloem, pitrus en blaartrekkende boterbloem. Die kunnen echter in een niet optimaal beheerd vernieuwd grasland ook aanwezig zijn. Er zijn overigens geen aanwijzingen om beheer als oud grasland in twijfel te trekken.
Knotbomen	30 stuks	€ 150,-	Rondom de boomgaard en langs de oprit staat een flink aantal knotbomen. Langs de oprit zijn ze het best onderhouden. Van Vockestaert heeft de contractant meegedeeld dat een aantal doorgeschooten wilgen niet als knotboom opgevoerd mogen worden en beter afgezaagd kunnen worden. Dit is nog niet gebeurd. Wel is op verschillende plekken van verjonging sprake door het planten van wilgenschuiten.
Hoogstamfruit Snoeien	35 stuks	€ 525,-	Achter de woning ligt een flinke boomgaard met veel variatie aan fruitbomen: jong en oud, appels, peren, pruimen en noten. Ook deze deelnemer aan het Groenfonds heeft een cursus fruitboomsnoeien gevolgd. Onze indruk is dat hij de hoeveelheid werk van deze boomgaard niet helemaal aankan. Een aantal bomen kan wel een snoeibeurt gebruiken.
Erfbeplanting		€ 250,-	Ook in dit geval wrekt zich dat de erfbeplanting niet in simpele eenheden is beschreven. Het natuurbedrijfsplan kan hier duidelijkheid over geven, maar dat is niet zo 1-2-3 tevoorschijn te toveren. Er is her en der wel beplanting aanwezig.

Historisch woongedeelte	1	€ 350,-	De woning is oud, maar wit geschilderd. Het oorspronkelijke bijgebouw is grotendeels buiten gebruik en deels vervallen. Naast historische gebouwen is er ook een gebouw uit plm 1960 (een doorloopstal) en een machineshuur, opgetrokken uit profielplaten (zelfbouw). Het geheel van het bedrijf is geen historisch ensemble, maar geeft een wat rommelig indruk. Het ademt de geest van de jaren zestig/zeventig.
Historisch stalgedeelte	1	0	
Hooiberg, betonpalen	1	€ 15,-	Net als op de bedrijven 1 en 2 is een hooiberg uit het midden van de vorige eeuw aanwezig.
Karnmolen hout	1	0	In een van de overzichten staat dit element vermeld. Kennelijk is het niet goedgekeurd of verdwenen.

Bedrijf 4

Algemene indruk is dat dit bedrijf de vergoedingen conform het besluit van de Commissie zijn en dat het groene dienstensysteem op een efficiënte manier in gezet wordt om de bedrijfsinkomsten wat aan te vullen, omdat men toch wat voor de weidevogels wil doen (wat zeker ook gebeurt). Per saldo levert deelname voor de doelstellingen van het Groenfonds geen grote meerwaarde voor het gebied op. Met volledige onverschilligheid voor weidevogels en met een agrarisch optimale bedrijfsvoering zouden de weidevogels veel slechter af zijn. Hoewel geen historisch waardevolle eenheid, levert het bedrijf wel een bijdrage aan het open en agrarisch houden van Midden-Delfland. Het gaat in dit geval om een gangbaar modern, toekomstgericht landbouwbedrijf met een relatief jong bedrijfshoofd, dat zijn hoofd puur als melkveehouder boven water houdt. Dit soort bedrijven wordt net als in de rest van het land steeds zeldzamer in Midden Delfland. Ze vereisen een intensievere bedrijfsvoering dan wanneer het om agrariërs gaat die de pensioengerechtigde leeftijd al (bijna) hebben bereikt of die succesvol hun bedrijf verbreden. Wanneer dit bedrijf verdwijnt, vormen verrommeling door 'verpaarding' of door de realisatie van bijv. een golfbaan wezenlijke bedreigingen voor het huidige karakter van het open agrarisch cultuurlandschap.

Tabel 7

Contracten, vergoedingen en constatering op bedrijf 4.

Contractonderdeel		Vergoeding	Constatering
Type	Omvang/aantal		
Mozaïekbeheer	6,1 ha één maaistrap 15,3 ha twee maaistrappen	€ 1190,-	Het bedrijf is op 29 juni bezocht. De aanwezigheid van maaistrappen is dan niet meer te controleren. Wel was goed te zien dat de graslandpercelen niet allemaal tegelijk gemaaid werden. De contractant houdt een graslandkalender bij. Met de weidevogels gaat het volgens de ondernemer niet zo goed door de invloed van predatie van buizerd, vos, kraai e.d. die in het nabijgelegen natuurgebied van natuurmonumenten verblijven.
Instandhouding oud grasland	24 ha	€ 540,-	Aan de percelen oud grasland is een intensievere bedrijfsvoering te zien. Deze ziet eruit als gangbaar, hoogproductief grasland met naast Engels raaigras wat scherpe boterbloem en een enkele krulzuring. Optimaal productief grasland is echter nog monotoner van structuur en samenstelling.
Houtsingels	0,084 ha	€ 315,-	Rond het erf zijn jonge singels aanwezig die typisch zijn voor nieuwe in het kader van een ruilverkaveling verplaatste bedrijven. Ze vragen op korte termijn niet veel onderhoud.
Elzensingel	15 m1	€ 12,-	Langs de groentetuin is een elzensingel aanwezig.
Knotbomen	16 stuks	0	De nog 16 jonge knotbomen vallen niet onder een contract.
Boerentuin	1	€ 100,-	Voor de loopstal is een gangbare moestuin aanwezig.

Bedrijf 5

Algemene indruk is dat de Groenfondsgelden hier ook goed zijn besteed; de vergoedingen zijn conform het besluit van de Commissie. Dit lijkt typisch een bedrijf dat mede dankzij onderhoudsvergoedingen, verbreding en bovenal door de kosten laag te houden haar hoofd boven water kan houden. De deelnemer is duidelijk geïnspireerd en denkt erover in de volgende ronde meer oude huisdierrassen, waarvan hij kwaliteiten heeft ontdekt, aan te melden. Dat het bedrijf niet meedoet aan mozaïekbeheer, wil niet zeggen dat er geen weidevogels op het bedrijf aanwezig zijn. Dit jaar 40 nesten op 30 ha. Bij het maaien wordt ook gelet op vogels met kuikens. Op eigen initiatief heeft men een perceel maïs van zonnebloemen voorzien. Een mooi gezicht. Doordat het perceel aan de weg ligt in aansluiting op het erf verstoort het de openheid van het landschap nauwelijks.

Tabel 8

Contracten, vergoedingen en constatering op bedrijf 5.

Contractonderdeel		Vergoeding	Constatering
Type	Omvang/aantal		
Instandhouding oud grasland	25 ha	€ 1500,-	Het grasland wordt intensief gebruikt, maar er zijn diverse soorten grassen en kruiden aanwezig. Overigens heeft de deelnemer al aan Vockestaert gemeld volgend jaar terug te willen gaan naar 20 ha.
Zeldzame huisdierrassen schaap	2 stuks	€ 40,-	Er zijn in totaal negen zwartbleeschapen op het bedrijf aanwezig. Ook nog twee blaarkoppen en twee wittrikken, maar deze waren er in 2006 nog niet. Aandachtspunt is dat de wittrikken door natuurlijke dekking zijn gefokt en in het stamboek over de bloedlijn 75% onbekend staat vermeld.
Knotbomen	3 stuks	€ 15,-	Aan de rand van de boomgaard staan drie fraaie oude knotwilgen.
Leibomen stamdiameter >10 cm	2 stuks	€ 100,-	Van de twee oude leiperen is er één ziek en moet worden vervangen.
Hoogstamfruit Snoeien	9 stuks	€ 135,-	Aan de weg ligt een mooie goed onderhouden boomgaard. Deze is 2 jaar geleden nog professioneel gesnoeid. Het fruit wordt benut. Ook op andere plaatsen rond de woning zijn nog fruitbomen aanwezig, maar dat betreft geen hoogstamfruit.
Erfbeplanting		€ 250,-	Rondom zijn verschillende oude bomen aanwezig.
Natuurlijke oevers jaarl. Beh.	0,06 ha	€ 122,40	De natuurlijke oevers liggen in het veen en vallen qua soortenrijkdom wat tegen. De sloten op de percelen aan de weg zijn mooier (o.a. veel zwanenbloemen). De deelnemer heeft de natuurlijke oever inmiddels afgemeld bij de controleur van Vockestaert, omdat deze gaat verdwijnen door de aanleg van de A4.
Natuurlijke oevers afrastering	300 m	€ 150,-	
Historisch woongedeelte	1	€ 350,-	Boerderij en stal vormen een fraai geheel en zijn nog voor een belangrijk deel in de originele staat uit 1928. Deze herfst krijgt het voorhuis een schilderbeurt.
Historisch stalgedeelte	1	€ 360,-	
Historisch bijgebouw Karakteristiek steen	1	€ 120,-	Het bijgebouw is in dezelfde stijl en staat van onderhoud als het hoofdgebouw. Binnen is een zeldzame kippentil aanwezig, die ook nog in gebruik is.
Historisch bijgebouw	1	€ 260,-	Voor het historische bijgebouw, een voormalige hooischuur,

karacteristiek hout			is een originele bestemming gevonden. Ze doet dienst als onderkomen voor de kinderpartijtjes die de vrouw des huizes organiseert. Aardig is dat in de nazomer bijv. appelmoes wordt gemaakt met de vruchten uit de boomgaard.
Waterput	2 stuks	€ 5,-	De waterputten worden nog gebruikt om het vee te drinken.
Betonsilo	4 stuks	€ 20,-	Voor de vier betonsilo's is nog geen goede bestemming gevonden.

Op de vijf bedrijven zijn geen verschillen geconstateerd tussen de volgens het contract aanwezige elementen en de werkelijkheid. De onderhoudstoestand van de elementen was in overeenstemming met wat je mag verwachten op grond van de contracten. De dossiers in het archief van Vockestaert bevatten de contracten, de verslagen van de controles en het verslag van eventuele wijzigingen en sanctie-uitoefening, alsmede het bedrijfsnatuurplan. De uitgekeerde bedragen zijn in overeenstemming met de contracten. Alle deelnemers waren tevreden over de uitvoering van het puntensysteem door Vockestaert. Veel afspraken worden gemaakt tijdens controlebezoeken en vervolgens, na verwerking van de controleformulieren, datzelfde jaar verwerkt in de betalingen. De controleur van Vockestaert houdt ook de meldingen van maaien en onderhoudsmaatregelen bij.

Uit paragraaf 2.2. kun je opmaken dat er relatief veel sancties worden opgelegd gezien het ontbreken van afwijkingen op de gecontroleerde bedrijven. De indruk bestaat dat zowel Vockestaert als de deelnemers een aanpassing van de betalingen niet echt als sanctie zien. Door het regelmatige contact worden in harmonie afspraken gemaakt over de uitvoering van het contract, zonder dat contract officieel aan te passen of te ontbinden. Herziening is pas in 2012 aan de orde. Deze pragmatische aanpak lijkt een efficiënte en effectieve uitvoering van het sanctieprotocol. Een aandachtspunt is dat Vockestaert op deze manier wel erg afhankelijk is van de kwaliteiten van één controleur, de veldmedewerker.

4 Conclusies

De te beantwoorden vragen waren of de uitvoering van het puntensysteem Groene Diensten Midden Delfland en de besteding van de Groenfondsgelden rechtmatig zijn. Om dit te beoordelen zijn de eisen die in het besluit van de Commissie aan de uitvoering worden gesteld als uitgangspunt genomen. Onze algemene conclusie is dat de uitvoering van het puntensysteem en de besteding van de gelden rechtmatig zijn.

De introductie van het puntensysteem is goed voorbereid. Sinds 2006 zijn er geen grote problemen opgetreden en het systeem behoefde nauwelijks aanpassing. Vockestaert heeft duidelijke procedures, controle- en handhavingprotocollen en communiceert deze met de achterban. De protocollen en procedures voorzien in de eisen en randvoorwaarden die de EU daaraan stelt en ze worden efficiënt uitgevoerd.

In de steekproef kwamen geen overtredingen van de afspraken in de contracten naar voren. Het archief van Vockestaert bevat toegankelijke informatie over de aangegane contracten en de resultaten van de controles. Vanaf 2006 zijn beperkt sancties opgelegd als daar aanleiding voor was. Het opleggen van een sanctie wil niet altijd zeggen dat er van een overtreding sprake is. Een boom kan zijn omgewaaid, waardoor het aantal moet worden aangepast; het onderhoud van een oud gebouw kan erbij zijn ingeschoten, soms wordt de vergoeding voor een jaar stopgezet tot het onderhoud heeft plaatsgevonden; of de ondernemer wijzigt zijn plannen tussentijds. Het korten van de vergoeding gaat meestal in goed overleg. Dit is mogelijk dankzij een vrij uitgebreide controle die zich niet beperkt tot de voorgenomen steekproef van 15% per jaar. Gedurende de looptijd van het contract wordt iedere deelnemer tweemaal gecontroleerd. Tot op heden is jaarlijks de helft van de deelnemers bezocht, plus degenen die melden iets te willen veranderen. Daarnaast houdt de veldmedewerker de uitvoering van de maatregelen voor weidevogels in de gaten. De uitvoering van de protocollen komt efficiënt en effectief over en we bevelen aan de tekst van de protocollen ook expliciet aan te passen aan de uitvoeringspraktijk.

Er is nog een vraag met betrekking tot stapeling van subsidies. In het besluit van de commissie staat dat gebouwen met een erkende monumentenstatus worden uitgesloten van het puntensysteem. Nu hebben eigenaren van gebouwen niets te zeggen over het wel of niet op de monumentenlijst komen te staan. Zij kunnen slechts besluiten of ze gebruik willen maken van subsidies (ook onderhoud?). Vockestaert gaat ervan uit dat de deelnemers geen subsidie uit het Groenfonds mogen ontvangen als ze monumentensubsidie krijgen en houdt de deelnemers zelf verantwoordelijk voor het voorkomen van stapeling. Het is de vraag of deze gang van zaken juridisch helemaal correct is. Wij bevelen aan dit uit te zoeken.

Een vergelijkbare vraag gaat over de milieubedrijfsplannen waarvan in het besluit sprake is. In de aangeleverde stukken is niet terug te vinden dat de natuurbedrijfsplannen van Vockestaert, met daarin onderhoudsplannen voor de cultuurhistorische elementen, gelijkgesteld mogen worden aan de milieubedrijfsplannen. Het is de vraag of de plannen geldig zijn als onderhoudsplannen voor historische gebouwen. Misschien is het uitgangspunt dat de deelnemers zelf een onderhoudsplan in huis hebben. Het is goed om vast te leggen op welke stukken of afspraken de interpretaties van de regels zijn gebaseerd.

Uit de in het veld waargenomen maatregelen en de contacten met de deelnemers komt de indruk naar voren dat uitvoering van het puntensysteem een bijdrage levert aan een hoofddoelstellingen van het Groenfonds: instandhouding van een open agrarisch landschap met hoge milieu- en culturele waarde. Het functioneren van het puntensysteem wordt niet zozeer bepaald door de hoogte van de onderhoudsvergoedingen, maar vooral vanwege de maatschappelijke erkenning van de inspanningen van de deelnemers op dit gebied. Dit stemt de deelnemers positief en motiveert hen om door te gaan.

5 Bronnen

<http://jaar2009.middendelfland.net/middendelfland/lopmiddendelfland.htm>

www.Vockestaert.nl

Terwan, P. & K. Lever, 2006. Monitoring en evaluatie van het puntensysteem voor groene diensten in Midden-Delfland. Paul Terwan onderzoek & advies, Utrecht.

Terwan, P. & B. Rodenburg, 2004 Een puntensysteem voor groene diensten in Midden-Delfland. Voorstel voor duurzame beloning van groene diensten uit het Groenfonds Midden-Delfland. Vereniging voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer Vockestaert & WLTO-afdeling Delflands Groen. Schipluiden.

Terwan, P., 2009. Financiering van boerderijeducatie uit publieke middelen; mogelijkheden voor decentrale overheden. Paul Terwan onderzoek & Advies. Taskforce multifunctionele Landbouw.

Woorst, ter I. , 2007. Voor een open en groen Midden-Delfland. Groenfonds Midden-Delfland, Schipluiden.

Vockestaert archief:

- Informatiefolder puntensysteem 2006
- Aanmeldingsformulier puntensysteem
- Verzamelaanvraag bij Groenfonds 2006
- Algemene voorwaarden bij contracten
- Controle en sanctieprotocol (12 april 2008)
- Overzichten van totaal aantal gecontracteerde eenheden per element
- Overzicht van de betalingen per element per deelnemer
- Overzicht betalingen per element per jaar
- Extra informatiebrief over mozaiekbeheer in 2010
- Extra informatiebrief over puntensysteem in 2010
- Jaarrekening 2009

Alterra is onderdeel van de internationale kennisorganisatie Wageningen UR (University & Research centre). De missie is 'To explore the potential of nature to improve the quality of life'. Binnen Wageningen UR bundelen negen gespecialiseerde en meer toegepaste onderzoeksinstituten, Wageningen University en hogeschool Van Hall Larenstein hun krachten om bij te dragen aan de oplossing van belangrijke vragen in het domein van gezonde voeding en leefomgeving. Met ongeveer 40 vestigingen (in Nederland, Brazilië en China), 6.500 medewerkers en 10.000 studenten behoort Wageningen UR wereldwijd tot de vooraanstaande kennisinstellingen binnen haar domein. De integrale benadering van de vraagstukken en de samenwerking tussen natuurwetenschappelijke, technologische en maatschappijwetenschappelijke disciplines vormen het hart van de Wageningen Aanpak.

Alterra Wageningen UR is het kennisinstituut voor de groene leefomgeving en bundelt een grote hoeveelheid expertise op het gebied van de groene ruimte en het duurzaam maatschappelijk gebruik ervan: kennis van water, natuur, bos, milieu, bodem, landschap, klimaat, landgebruik, recreatie etc.

Meer informatie: www.alterra.wur.nl